

ОХОРОНА ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ЯК НЕОБХІДНІСТЬ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Сьогодні проблеми інформаційної безпеки виділяються в багатьох галузях досліджень. В українських реаліях це, по-перше, зумовлено активною інформаційною агресією проти нашої країни, а по-друге, розквітом інформаційних технологій, що сформували сучасне інформаційне суспільство. У той же час ми повинні констатувати, що, хоча інформаційна безпека традиційно складається з трьох частин (люди, суспільство та національна безпека), основна увага дослідників приділяється лише останнім двом елементам, хоча саме люди страждають найбільше. Важливою частиною цього питання є те, що як на науковому, так і на національному рівні не існує чіткого розуміння того, що слід захищати в рамках інформаційної безпеки.

В даний час можна сказати, що через низький рівень обізнаності громадян часто виникають проблеми, пов'язані із захистом персональних даних. Порівняно з іншою стороною, звичайні люди, які виступають учасниками інформаційних відносин, підписують різні документи або переглядають веб-сайти, як правило, змушені користуватися нерівними правами, а іноді потрапляють у стан «соціальної» залежності: організацій, супермаркетів, банків. Несвідома особа навіть не прийме до уваги, ким та з якою метою її персональні дані будуть. Загострили проблему правового захисту, через активність користувачів у створенні баз персональних даних, численні випадки шахрайства та організована злочинність.

До персональних даних можна віднести будь-яку інформацію, за якою визначається або може бути визначена особа, зокрема: прізвище, ім'я, по батькові, адреса, контакти, паспортні дані, сімейний стан, релігійні переконання, освіта, дата і місце народження, місце проживання та перебування, а також дані про особисті майнові та немайнові відносини цієї особи з іншими особами

Такі відомості про особу та членів її сім'ї є конфіденційними та можуть використовуватись, в тому числі поширюватись,

тільки за їхньою згодою, окрім випадків, що зазначені в законодавстві, і лише в інтересах економічного добробуту, національної безпеки, та прав людини.

На період карантину та протягом 30 днів з дня його відміни дозволяється обробка персональних даних без згоди особи – їх власника. Дозволяється обробка даних, що стосуються стану здоров'я, місця госпіталізації або самоізоляції, прізвища, ім'я, по батькові, дати народження, місця проживання, роботи (навчання). Обробка дозволяється з метою протидії поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19).

Порядок обробки зазначеної інформації визначається в рішенні про встановлення карантину, а отримані дані мають використовуватися виключно з метою здійснення протиепідемічних заходів. Отримана інформація підлягає знеособленню, а у разі неможливості знищенню протягом 30 днів після закінчення карантину.

Якщо говорити про українське законодавство щодо захисту персональних даних, то можна виділити більш ніж 20 нормативно-правових актів, які не мають чіткого та скорельованого з європейським законодавством визначення персональних даних. Перше на що звертається увага – в ньому відсутнє право людини на інформаційне самовизначення як право кожного самостійно приймати рішення про розголошення та використання своїх персональних даних.

Кандидат технічних наук Фурашев В.М. в своїй роботі «Сутність та визначення понять «інформаційна безпека» і «безпека інформації»» висвітлив проблему визначення поняття «інформаційна безпека», оскільки в переважній більшості чинних законодавчих та інших нормативно-правових актів, які спрямовані на встановлення, розвиток та регулювання інформаційних відносин, не застосовується це поняття, більше того не надається його визначення.

Наразі можемо визначати інформаційну безпеку, як «стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності,

конфіденційності та доступності інформації». Якщо для держави (а до певної міри і для суспільства) такими життєво важливими інтересами, вочевидь, є національні інтереси (які визначені в Законі України «Про основи національної безпеки України»), то що має розумітись як «життєво важливі інтереси особи» не зовсім зрозуміло. У Доктрині інформаційної безпеки України, що втратила чинність у 2014 році, такими інтересами визначались:

- забезпечення конституційних прав і свобод людини на збирання, зберігання, використання та поширення інформації;
- недопущення несанкціонованого втручання у зміст, процеси обробки, передачі та використання персональних даних;
- захищеність від негативного інформаційно-психологічного впливу.

Враховуючи досвід Європейського Союзу, Україна має привести національне законодавство у відповідність з міжнародними стандартами, створити систему незалежних адміністративних, правозастосовних, консультативних та наглядових органів, що забезпечуватимуть дотримання права на захист персональних даних як у приватній, так і в публічній сферах. Нинішній стан захисту персональних даних українських громадян є незадовільним і загрозливим.

В Україні теоретична та практична розробка правових інструментів захисту персональних даних як частини права на особисту інформацію є дуже слабкою. Законодавство суперечливе, незбалансоване та не має систематичного зв'язку з міжнародно-правовими актами у цій галузі. Правозастосовча практика базується на принципі переважного забезпечення прав володільця баз даних. Отже, національна правова система повинна реорганізувати спосіб обробки персональних даних. У цьому випадку вважаємо, що доцільно включити до спеціального закону «Про захист персональних даних» невиключний перелік інформації, що стосується персональних даних; також слід зазначити попередження про не збирання персональних даних взагалі. Більше того, національна судова система повинна переорієнтуватися з презумпції правоти владних та інших володільців баз даних на пріоритет захисту такого невід'ємного права людини, як її особисті дані, як то зроблено у цивілізованому світі.

Джерела:

1. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 964-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.
2. Указ Президента України «Про Доктрину інформаційної безпеки України» від 8 липня 2009 року №514/2009. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>.
3. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.
4. Правові основи захисту персональних даних. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/pravovi-osnovi-zahistu-personalnih-danih.html>.
5. Інформаційна безпека now: яких елементів не вистачає? URL: <https://www.prostir.ua/?library=informatsijna-bezpeka-now-yakyh-elementiv-ne-vystachaje>.